

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ผลจากการศึกษาที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า คณะกรรมการบริหารที่สูงสุดของประเทศไทยนั้นที่ในการบริหารราชการแผ่นดิน มีอำนาจในการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติและกฎหมายลูกบทต่าง ๆ มากมาย การกระทำของคณะกรรมการบริหารที่สูงสุดเป็นการกระทำในทางการเมือง เป็นการตัดสินใจในระดับนโยบาย ซึ่งเป็นการกระทำของรัฐบาล ซึ่งการกระทำเหล่านี้มีองค์กรทางการเมือง เช่น รัฐสภาหรือประชาชนควบคุมตรวจสอบอยู่แล้ว แต่การบริหารราชการแผ่นดินของคณะกรรมการบริหารที่สูงสุดเป็นงานประจำที่เป็นการกระทำทางปักรองอยู่ ซึ่งการดำเนินการในลักษณะเช่นนี้เมื่อเป็นการกระทำทางปักรองจึงต้องอยู่ภายใต้หลักพื้นฐานในทางกฎหมายปักรองที่ว่า การใช้อำนาจในทางปักรองของฝ่ายปักรองต้องขอบด้วยกฎหมายและสามารถตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการใช้อำนาจในทางปักรองนั้นได้ตลอดเวลา แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปักรอง พ.ศ. 2539 ได้บัญญัติกฎเงื่อนไว้ให้ใช้พระราชบัญญัติตั้งกล่าวกับคณะกรรมการบริหารที่สูงสุดเป็นการบัญญัติ เป็นลายลักษณ์อักษร ยกเว้นในลักษณะนี้อาจทำให้เกิดความสับสนว่าการยกเว้นดังกล่าวเป็นการยกเว้นทั้งองค์กรหรือว่าเป็นการยกเว้นการกระทำที่ไม่ใช้การกระทำทางปักรองของคณะกรรมการบริหารที่สูงสุด ซึ่งหากเป็นการยกเว้นทั้งองค์กร การกระทำของคณะกรรมการบริหารที่สูงสุดเป็นการออกคำสั่งทางปักรองด้วยจะไม่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปักรอง พ.ศ. 2539 สองผลให้หลักเกณฑ์และสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ในทางปักรองตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ เช่น หลักการให้เหตุผลประกอบการออกคำสั่งทางปักรอง หลักความไม่มีส่วนได้เสียของเจ้าหน้าที่ หรือสิทธิในการขอให้พิจารณาใหม่ เป็นต้น ไม่ได้นำมาใช้บังคับกับคณะกรรมการบริหารที่สูงสุดเป็นการบัญญัติกฎหมายที่ขัดกับหลักพื้นฐานในทางกฎหมายปักรอง และในท้ายที่สุดการยกเว้นไม่ใช้พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปักรอง พ.ศ. 2539 กับคณะกรรมการบริหารที่สูงสุดทำให้มีการใช้อำนาจอย่างบิดเบือน (abuse of power) และเกิดผลเสียหายอย่างมากตามมา ถึงแม้ผู้ได้รับผลกระทบที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายจากการกระทำดังกล่าวของคณะกรรมการบริหารที่สูงสุดจะสามารถฟ้องร้องต่อศาลปักรองได้ภายในบังคับของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปักรองและวิธีพิจารณาคดีปักรอง พ.ศ. 2542 ก็ตาม แต่ก็เป็นการเยียวยาแก้ไขภัยหลังการกระทำทางปักรองดังกล่าวขององค์กรภายนอกฝ่ายปักรอง ซึ่ง

เป็นการตรวจสอบความคุ้มความซับด้วยกฎหมายของการกระทำการทางปกครอง แต่การพิจารณาในเรื่องความเหมาะสมหรือดุลพินิจก็อยู่ในเงื่อนไขการพิจารณาที่จำกัดกว่าของค์กรภายในฝ่ายปกครองเอง

นอกจากนี้จากการศึกษากฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองของต่างประเทศ คือ ประเทศไทยและประเทศที่มีกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองที่ดีได้รับการยอมรับจากนานาประเทศจนเป็นแบบอย่างของการตรวจสอบโดยคำวินิจฉัยคำพิพากษาของผู้พิพากษาและศาล (Conseil d' Etat) ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป มิใช่เพียงในประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังมีอีกหลายประเทศที่หันมาสนใจและพยายามยกเว้นการไม่ให้บังคับกฎหมายไว้ในลักษณะยกเว้นองค์กรสำหรับในบางการกระทำและยกเว้นการกระทำในบางองค์กร แต่ไม่มีกฎหมายฉบับใดเลยที่ยกเว้นมิให้คณะรัฐมนตรีไม่ต้องตกลอยู่ภายใต้กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า แม้ประเทศไทยที่มีการพัฒนากฎหมายปกครองมายาวนานจนเป็นหลักและอิทธิพลต่อประเทศต่าง ๆ ในเรื่องกฎหมายปกครองอย่างเช่นประเทศไทยและประเทศฝรั่งเศสก็ไม่ได้มีการยกเว้นให้คณะรัฐมนตรีไม่ต้องตกลอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองแต่อย่างใด ดังนั้น คำสั่งทางปกครองของคณะรัฐมนตรีจึงสมควรอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

ในทางปฏิบัติคำสั่งทางปกครองของคณะรัฐมนตรีก็ได้ดำเนินการตามหลักของกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง แต่เนื่องจากองค์กรของคณะรัฐมนตรีและกระบวนการพิจารณาการออกคำสั่งทางปกครองของคณะรัฐมนตรีแตกต่างจากเจ้าหน้าที่อื่นที่ออกคำสั่งทางปกครอง เพราการออกคำสั่งทางปกครองของคณะรัฐมนตรี หน่วยงานของรัฐจะเป็นผู้แสวงหาและรวบรวมข้อเท็จจริงเสนอคณะรัฐมนตรี โดยผ่านสำนักเลขานุการคณะรัฐมนตรี และในบางครั้งผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการรัฐมนตรี (Cabinet Committee) หรือคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีแล้วจึงเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาตัดสินใจในการออกคำสั่ง ประกอบกับการเป็นองค์กรสูงสุดในการบริหารประเทศของคณะรัฐมนตรี การประชุมคณะรัฐมนตรีจึงดำเนินการประชุมแบบลับเพื่อให้รัฐมนตรีทุกท่านได้แสดงความคิดเห็นได้อย่าง

เต็มที่จึงทำให้การใช้สิทธิหรือการปฏิบัติตามหลักการของกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองไม่ครอบคลุมสมบูรณ์

สำหรับหลักการที่นำมาใช้กับคำสั่งทางปกครองของคณะกรรมการรัฐมนตรีดังนี้

5.1.1 หลักความเป็นกลาง (l' impartialité) หลักความเป็นกลางถือเป็นหลักที่สำคัญที่สุดของทุกองค์กรที่ใช้อำนาจรัฐจะต้องใช้ไม่ว่าองค์กรนั้นจะเป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ หรืออำนาจดุลการ เพราะเป็นหลักที่จะยืนยันว่าผู้ใช้อำนาจเหล่านั้นได้กระทำการไปโดยปราศจากอคติ (bias) ไม่มีส่วนได้เสียในการตัดสินใจกระทำการเพื่อให้การกระทำการเหล่านั้นเป็นไปด้วยความถูกต้องและยุติธรรม ดังนั้นคณะกรรมการรัฐมนตรีในฐานะที่เป็นองค์กรสูงสุดในการใช้อำนาจบริหารประเทศซึ่งมีผลกระทบต่อบุคคลหรือประชาชนโดยทั่วไปมากกว่าองค์กรอื่นๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องยึดถือหลักการนี้ในการกระทำการซึ่งรวมถึงการกระทำการทางปกครองโดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกคำสั่งทางปกครองของคณะกรรมการรัฐมนตรีซึ่งคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขดำที่ พ. 14/2548 คดีหมายเลขแดงที่ พ. 5/2549 วันที่ 23 มีนาคม 2549 ได้ยืนยันให้เห็นถึงความสำคัญของหลักการนี้โดยศาลมีคำพิพากษาเพิกถอนพระราชบัญญัติกำหนดค่าเดือนพฤษภาคม ประจำปี พ.ศ. 2548 และพระราชบัญญัติกำหนดเดือนเวลายกเลิกกฎหมายว่าด้วยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2548 โดยสาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิผู้นั้นในคณะกรรมการ เตรียมการจัดตั้งบริษัทของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย มีความไม่เป็นกลางและคณะกรรมการซึ่งมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิผู้นั้นรวมอยู่ด้วยได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด สงผลให้การดำเนินการที่ผ่านมาเหล่านี้ไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยไม่อาจนำหลักการพันจากคำแนะนำไม่กระเทอะกระเทอะเทือนถึงการได้ที่ผู้นั้นได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่เพราเหตุการขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามหรือการแต่งตั้งโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และหลักกฎหมายทั่วไป เพื่อใช้กับกรณีนี้ และมีผลทำให้การกระทำได้ฯ ของคณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทเสียไปทั้งหมด หรือไม่มีผลทางกฎหมาย

5.1.2 หลักการแสดงเหตุผลประกอบคำสั่งทางปกครอง เนื่องจากหลักการนี้จะเป็นหลักประกันในการปกครองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล สนับสนุนหลักประชาธิปไตยทำให้การตรวจสอบควบคุมการออกคำสั่งทางปกครองของคณะกรรมการรัฐมนตรีโดยองค์กรภายนอกฝ่ายปกครองคือศาลปกครองเป็นไปได้โดยง่ายและสะดวกรวดเร็ว นอกจากนี้ยังเป็นการควบคุมดูแลพินิจของ

ฝ่ายปกของในการกระทำทางปกของไม่ให้ใช้อำนาจตามอำเภอใจ นอกจานี้ยังช่วยส่งเสริมระบบกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายปกของให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

5.1.3 หลักการฟังความจากทุกฝ่าย (audi alteram partem) หรือหลักสิทธิของคู่กรณีที่จะต่อสู้ป้องกันสิทธิของตนเอง (droit de la defense) ซึ่งหลักการนี้เป็นหลักการของกระบวนการรับความข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาทำคำสั่งทางปกของ หลักการนี้เกี่ยวข้องกับสิทธิของคู่กรณี 2 ประการด้วยกันคือ สิทธิของคู่กรณีที่จะได้ทราบข้อเท็จจริงกรณีที่คำสั่งทางปกของจะกระทบประโยชน์ของตนตามมาตรา 31 เหตุผลที่ไม่สามารถนำมาใช้กับการออกคำสั่งทางปกของของคณะกรรมการรัฐมนตรีซึ่งโดยปกติจะเริ่มจากหน่วยงานเจ้าของเรื่อง คือ กระทรวง ทบวง กรม หรือรัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรนอกรัฐบาล ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการได้แสวงหาข้อเท็จจริงไว้แล้วขั้นหนึ่ง แต่เนื่องจากลักษณะของการตัดสินใจออกคำสั่งทางปกของของคณะกรรมการรัฐมนตรีคือการประชุมคณะกรรมการรัฐมนตรีมีลักษณะต่างจากการออกคำสั่งทางปกของของหน่วยงานโดยทั่วไป เช่น ต้องกระทำการเป็นความลับเพื่อให้รัฐมนตรีทุกท่านได้แสดงความเห็นได้อย่างเต็มที่และสามารถตัดสินใจได้อย่างอิสระปราศจากแรงกดดันจากภายนอก นอกจากนี้ ระยะเวลาในการประชุมซึ่งมีอยู่ไม่มาก จึงไม่เอื้ออำนวยให้มีการรับฟังหรือการซื้อขายแสดงความคิดเห็นจากคู่กรณีหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้ในวันประชุมคณะกรรมการรัฐมนตรี ทำให้การใช้สิทธิจากหลักการเหล่านี้ไม่สามารถใช้ต่อคณะกรรมการรัฐมนตรีโดยตรงได้แต่อาจนำไปใช้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.1.4 หลักการเพิกถอนคำสั่งทางปกของ ซึ่งเป็นหลักการที่ให้ฝ่ายปกของที่ออกคำสั่งทางปกของสามารถตรวจสอบความถูกต้องของคำสั่งทางปกของว่าชอบด้วยกฎหมายและมีความเหมาะสมหรือไม่ ซึ่งเป็นการควบคุมและตรวจสอบที่มีอำนาจกว้างขวางกว่าศาลที่สามารถตรวจสอบความถูกต้องตามกฎหมายอย่างเดียว โดยหลักการนี้คู่กรณีหรือผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ต้องยกเรื่องขึ้นเสนอต่อฝ่ายปกของที่ออกคำสั่งแต่ประการใด ผู้ออกคำสั่งทางปกของสามารถยกเรื่องขึ้นพิจารณาเองได้ ตามหลักการกระทำทางปกของต้องชอบด้วยกฎหมาย นอกจานี้ยังเป็นการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากคำสั่งทางปกของของคณะกรรมการรัฐมนตรีที่ไม่สามารถใช้สิทธิหรือหลักการที่สำคัญบางประการของพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกของ พ.ศ. 2539 มาใช้กับคำสั่งทางปกของของคณะกรรมการรัฐมนตรีได้ เช่น สิทธิอุทธรณ์คำสั่งทางปกของของคณะกรรมการรัฐมนตรี

5.1.5 หลักการพิจารณาใหม่ หลักการนี้มีลักษณะคล้ายกับหลักการเพิกถอนคำสั่งทางปกของ ซึ่งเป็นกรณีท่องค์กรปกของสามารถตรวจสอบการกระทำทางปกของซึ่งรวมถึงการออกคำสั่งทางปกของได้ด้วยตนเองเพียงแต่หลักการพิจารณาใหม่เป็นเรื่องที่คู่กรณียกขึ้นให้ผู้

ออกคำสั่งทางปกครองได้พิจารณาเรื่องนั้นใหม่ ดังนั้น เหตุผลในการนำหลักการนี้มาใช้กับคำสั่งทางปกครองของคณะกรรมการต้องเป็นเหตุผลเดียวกัน

นอกจากนี้ระบบกฎหมายไทยซึ่งยังคงบัญญัติให้คณะกรรมการต้องตัดสินปัญหาในทางปกครองและในการบริหารซึ่งไม่ใช้งานนโยบายหรือไม่ใช้การกระทำของรัฐบาล จึงทำให้คณะกรรมการต้องออกคำสั่งทางปกครองเป็นเหตุให้การใช้สิทธิตามหลักกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเป็นไปได้ยากลำบาก

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการที่ได้กล่าวถึงปัญหาที่เกิดจากการที่พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ในมาตรา 4(1) ซึ่งได้บัญญัติยกเว้นการบังคับใช้พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวกับคณะกรรมการตั้งนั้น อาจทำให้เกิดความสับสนว่าเป็นการยกเว้นในลักษณะขององค์กรทำให้การกระทำการของคณะกรรมการต้องหมดได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 หรือยกเว้นเฉพาะการกระทำอื่นที่ไม่ใช่การกระทำการทางปกครองของคณะกรรมการตัวเอง เนื่องจากคณะกรรมการต้มภาระให้สำนักงานใหญ่ ลักษณะที่เป็นการกระทำการของรัฐบาลที่เป็นการกระทำการเมืองเป็นการตัดสินใจทางนโยบาย และที่เป็นการกระทำในทางปกครองซึ่งมีผลกระทบสิทธิของบุคคลภายนอก มีลักษณะเป็นการใช้อำนาจในทางปกครอง ซึ่งการใช้อำนาจในทางปกครองย่อมสามารถตรวจสอบได้ภายใต้หลักการกระทำการทางปกครองย่อมต้องขอบเขตด้วยกฎหมาย จากการที่พระราชบัญญัติตั้งกล่าวบัญญัติไว้เช่นนี้ หากเป็นการยกเว้นในลักษณะขององค์กรจะทำให้ขั้นตอนในการดำเนินการออกคำสั่งทางปกครองของคณะกรรมการต้องยกเว้นไม่ต้องบังคับตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งขัดกับเจตนาของกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิบุคคลจากการใช้อำนาจทางปกครอง โดยที่การใช้อำนาจของกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิบุคคลจากการใช้อำนาจทางปกครอง โดยที่การใช้อำนาจทางปกครองสามารถถูกตรวจสอบได้ทั้งก่อนออกคำสั่งทางปกครองและภายหลังจากที่ออกคำสั่งทางปกครองไปแล้ว ดังนั้น เพื่อให้ประชาชนและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำการทางปกครองของคณะกรรมการต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างเต็มที่ ขอเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาในสองแนวทาง คือ

5.2.1. ควรจะแก้ไขถ้อยคำพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 4(1) โดยระบุถึงแนวความคิดในการยกเว้นคณะกรรมการต้มภาระให้อยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติตั้งกล่าวให้ชัดเจนว่าเป็นการยกเว้นในลักษณะของการกระทำและเป็นการกระทำ

อื่นที่ไม่ใช่การกระทำการทางปกของ มิใช่เป็นการยกเว้นในลักษณะของการยกเว้นองค์กรเพื่อให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายปกของประเทศที่มีความเจริญในด้านกฎหมายปกของยีดถือปฏิบัติกัน ซึ่งในกรณีนี้อาจเขียนได้ดังนี้

“มาตรา 4 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับแก่

(1) รัฐสภาและภายในที่อ่านใจของคณะรัฐมนตรีที่เป็นการกระทำของรัฐบาล”

5.2.2 เพื่อให้เกิดความชัดเจนตามหลักกฎหมายปกของที่ว่า การกระทำการทางปกของต้องชอบด้วยกฎหมายและสามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา จึงควรจัดทำกฎหมายให้เกิดความชัดเจนด้วยว่าถ้าคณะรัฐมนตรีใช้อ่านใจทางปกของโดยการออกคำสั่งทางปกของก็ต้องตอกย้ำให้พระราชบัญญัติหรือปฏิบัติราชการทางปกของ พ.ศ. 2539 แต่โดยที่คณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ จึงควรใช้อ่านใจในการกำหนดนโยบายตามรัฐธรรมนูญเป็นหลัก ดังนั้น การที่กฎหมายบัญญัติให้คณะรัฐมนตรีออกคำสั่งทางปกของจึงเท่ากับว่ากฎหมายกำหนดให้คณะรัฐมนตรีใช้อ่านใจทางปกของ ดังนั้นจึงสมควรปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้การใช้อ่านใจทางปกของโดยเฉพาะการออกคำสั่งทางปกของเป็นของบุคคลอื่น เช่น นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี หรือหัวหน้าส่วนราชการ เว้นแต่เรื่องที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้การใช้อ่านใจในการออกคำสั่งทางปกของดังกล่าวอยู่กับเจ้าหน้าที่มิใช่อยู่กับคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ที่เป็นองค์กรสูงสุดของฝ่ายบริหารและทำให้การกระทำการทางปกของโดยเฉพาะการออกคำสั่งทางปกของสามารถตรวจสอบและควบคุมได้โดยพระราชบัญญัติหรือปฏิบัติราชการทางปกของ พ.ศ. 2539 จึงเห็นควร

5.2.2.1 แก้ไข เปลี่ยนแปลงกฎหมายที่บัญญัติให้การออกคำสั่งทางปกของของคณะรัฐมนตรีที่เป็นเรื่องที่ว่าไปหรือไม่ใช่คำสั่งทางปกของที่เป็นเรื่องสำคัญเป็นพิเศษและจำเป็นให้ผู้ดำรงตำแหน่งอื่น เช่น นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี หรือหัวหน้าส่วนราชการใช้อ่านใจนั้น โดยอาจมอบให้องค์กรที่มีความรู้ทางวิชาการและมีความเป็นกลาง เช่น ก.พ. เป็นผู้พิจารณาแล้วเสนอให้บุคคลผู้ใช้อ่านใจนั้นให้ความเห็นชอบหรืออนุมัติ

5.2.2.2 การตรากฎหมายที่จะมีต่อไปในอนาคต ให้พิจารณาตรากฎหมายให้คณะรัฐมนตรีใช้อ่านใจทางปกของโดยเฉพาะการออกคำสั่งทางปกของเฉพาะในกรณีที่สำคัญ เป็นพิเศษและจำเป็นเท่านั้น